

МОНІТОРИНГ СТАНУ І РОЗВИТКУ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Проведено оцінку наявних методичних підходів щодо побудови системи амортизаційної політики сільськогосподарських підприємств та визначено основні її елементи, які вимагають посиленого контролю в процесі моніторингу

Постановка проблеми. Трансформаційна криза в кінці минулого століття майже повністю зупинила інвестиційний процес у сільському господарстві. Обсяги інвестицій в основний капітал галузі у 2000 р. становили лише 4,2 % від рівня 1990 р. З 2001 р. аграрні інвестиції набули позитивних темпів зростання і за 8 років збільшилися майже у 8 (7,85) разів. Найуспішнішим був 2008 рік, коли річне піднесення цього показника досягло 43,2 % при скороченні інвестицій в цілому у національній економіці на 2,6 %. Але в першому півріччі 2009 р. відбулося значне падіння обсягів інвестицій в основний капітал як в цілому в економіці України (56,7 % від рівня 2008 р.), так і в її аграрному секторі (54,3 %) [18]. При цьому, рівень зносу основних засобів є наразі критичним та на початок 2009 р. становив 45,7 %, а питома вага повністю зношених їх об'єктів дорівнювала 6,7 %.

Вихід з такого становища неможливий без активізації процесу пошуку та залучення додаткових інвестиційних ресурсів як із зовнішніх, так і внутрішніх джерел. Головне навантаження у вирішенні цього завдання покладається на впровадження ефективної амортизаційної політики, яка, являючись складовою частиною економічної політики держави, виступає в якості найважливішого інструменту впливу держави на економічні процеси в країні і, як елемент управління економікою, слугує одним із серйозних факторів стимулювання ділової активності суб'єктів господарювання. "в період кризових явищ в економіці, що спостерігаються останнім часом, амортизаційні відрахування є найреальнішим джерелом фінансування процесів оновлення й модернізації основних фондів" [14].

Слід звернути увагу на те, що амортизаційна політика в зарубіжній практиці включає в себе широку палітру заходів правового регулювання, в основі яких лежать бухгалтерська, фінансова, податкова та економічна концепції амортизації. В багатьох країнах амортизація являється не просто способом відрахування частини вартості майна за єдиними та незмінними коефіцієнтами, а є гнучким інструментом досягнення національних пріоритетів держави. Зарубіжні концепції амортизації мають достатньо багато варіантів їх використання для управління господарюючими суб'єктами на різних рівнях.

В розвинутих країнах амортизаційна політика перетворилась в один із головних інструментів стимулювання економічного росту. Якщо в середині ХХ ст. доля амортизаційних відрахувань в загальних інвестиціях складала всього 25-30 %, то сьогодні вона стабільно держиться на рівні 70-80 %, і навпаки, доля прибутку в загальних інвестиціях зменшилась з 50 % до 5-10 %, а залучених засобів – відповідно з 25-30 % до 12-15 % [17].

В Україні ж значення амортизаційного фонду, що завжди був джерелом не лише простого, але і розширеного відтворення основних засобів, знецінилося. Незважаючи на те, що вітчизняне законодавство передбачає можливість альтернативних підходів до формування амортизаційної політики підприємств, насправді на практиці ця багатоваріантність не реалізується. Головна проблема полягає в тому, що наразі вітчизняним законодавством не передбачено механізми, які б стимулювали підвищення зацікавленості економічних суб'єктів у використанні фінансових ресурсів, що створені за рахунок накопиченої амортизації, на відновлення основних засобів, модернізацію та реконструкцію виробництва.

Реалізація функцій амортизаційної політики як найважливішого фінансово-економічного інструменту управління процесом відтворення економічного потенціалу підприємства потребує аналітичного забезпечення. В цих умовах зростає роль моніторингу як системи формування та

діагностики інформації щодо елементів амортизаційної політики та дослідження їх впливу на відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці науково-методичних засад управління процесом відтворення основних засобів та з'ясуванню ролі амортизаційних відрахувань у його фінансовому забезпеченні присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, таких, як Д.А. Баранов, В.Ю. Будавай, М.Ф. Ван Бред, Н.Г. Виговська, А.Л. Гапоненко, З.С. Дорогунцев, Р.М. Колегаєв, Ф.В. Лутц, Ю.І. Любимцев, К. Маттерн, Ф. Мелліс, Г.А. Олександров, П.А. Орлов, Д. Стоун, В. Танхойзер, А.Е. Фукс, Е.С. Хендеріксен, К. Хітчинг, М.П. Хохлов.

На особливу увагу заслуговують праці, в яких основний акцент зроблено на вивченні проблем формування амортизаційної політики на мікрорівні. Цими питаннями, зокрема, займалися Грінко А. [3], Житний П. [4], Кутер М.І., Луговської Д.В. [5], Сисоєв А. В. [20], Хомин П. [21], Чумаченко М. [22]. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць та істотні досягнення в цій галузі знань, низка завдань, пов'язаних з оптимізацією амортизаційної політики на основі моніторингових досліджень лишається не вирішеною.

Метою дослідження є оцінка наявних методичних підходів щодо побудови системи амортизаційної політики сільськогосподарських підприємств, визначення основних її елементів, що вимагають посиленого контролю в процесі моніторингу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Впроваджуючи амортизаційну політику на підприємстві необхідно перш за все чітко з'ясувати відмінності між категоріями знос та амортизація, які сьогодні досить часто несправедливо ототожнюються [12]. Знос основних засобів – це втрата ними первинних фізичних і моральних характеристик під впливом сил природи, старіння та знецінення. Іншими словами процес зносу – фізичний, який впливає на економіку підприємства в тому сенсі, що після втрати певної долі первинних характеристик об'єкт повинен бути списаний, а на його місце необхідно придбати новий. На нашу думку, ступінь зносу є поняття суб'єктивне та може визначатися лише на ринку під впливом попиту на певний об'єкт основних засобів. На відміну від зносу амортизація, навпаки, процес економічний: з однієї сторони – це перенесення вартості основних засобів на витрати по створенню об'єктів діяльності підприємства, а з іншої – цільове накопичення ресурсів для відновлення зношених об'єктів. Виходячи цього, немає змісту говорити про побудову політики нарахування зносу, оскільки законами природи управляти неможливо. Навпроти, амортизація являючись механізмом створення фінансових ресурсів для відновлення основних засобів, потребує управлінського підходу до його побудови. Зокрема, розрахунок амортизації повинен охопити в собі всі складові зносу, що можна виразити через наступне балансове рівняння:

$$A = \Phi Z + MZ + I,$$

де А – амортизація, ΦZ – фізичний знос, МЗ – моральний знос, I – рівень інфляції.

Дотримання цього балансу можливо забезпечити системною моніторингу об'єктів основних засобів, порядку їх оцінки та переоцінки, методів і норм амортизації, формування та використання амортизаційного фонду.

Одним з важливих об'єктів моніторингу в процесі управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств в умовах інфляційних процесів є своєчасність проведення переоцінки основних засобів. Особливо

актуальним розв'язання цього питання є в сучасних кризових умовах, коли здешевлення гривні по відношенню до долара призвело до фактичного знецінення об'єктів основних засобів України практично в 2 рази. Однак його вирішення ускладнюється неврегульованістю ряду питань як нормативного, так і практичного характеру.

Перш за все, не вирішено проблему обов'язковості та періодичності проведення переоцінки. Відповідно до П(С)БО 7 "Основні засоби" підприємство може (має право, але не обов'язок – прим. автора) переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої на дату балансу [12]. Враховуючи, що баланс складається щоквартально [15] то переоцінка теоретично є можливою чотири рази на рік. Зауважимо, що, наприклад, в Росії періодичність переоцінки встановлено чітко – не частіше одного разу на рік (на початок року) [11].

Умовою проведення переоцінки за вітчизняним законодавством є відхилення залишкової вартості основних засобів від справедливої на величину 10 відсотків або суму, що дорівнює 1 відсотку чистого прибутку (збитку) підприємства [7]. Хоча підхід визначення порогу суттєвості на основі кількісних критеріїв є найбільш теоретично обґрунтованим, на практиці він є вкрай обтяжливим, особливо для сільськогосподарських підприємств, з точки зору фінансових витрат і витрат часу. Адже для того, щоб дізнатися чи відрізняється залишкова вартість об'єкту основних засобів від справедливої, необхідно провести його оцінку, що в свою чергу вимагає залучення платних послуг суб'єктів оціночної діяльності. Отже, маємо замкнуте коло.

Ми приєднуємося до думки, В.Галасюка [2], який пропонує як альтернативу використання якісного порогу суттєвості, як це, наприклад, передбачено в М(С)БО 16. Хоча і цей підхід залишає поняття суттєвості занадто абстрактним та таким, що може призводити до конфліктів через різне тлумачення його значення, і вимагає розробки конкретних індикаторів. Повертаючись до практики переоцінки в Російській Федерації, відмітимо, що її законодавством жодних порогів для проведення переоцінки не встановлюється. Натомість, створено більш прозорий порядок визначення справедливої (відновлювальної) вартості основних засобів в межах підприємства та доведено власне механізм проведення переоцінки [6].

На нашу думку, переоцінка основних засобів на добровільній основі призводить до зростання неоднорідності вартісних характеристик основних засобів та, відповідно, інших показників, що розраховуються на їх основі, через різні інтереси в ній підприємств. Враховуючи наведені вище аргументи, вважаємо доцільним переглянути питання регламенту проведення переоцінки основних засобів шляхом поєднання добровільних і обов'язкових переоцінок з врахуванням темпів інфляції.

Оскільки амортизаційна політика підприємства розробляється в рамках його облікової політики, то саме остання повинна бути об'єктом особливої уваги моніторингових досліджень. Проведений нами аналіз елементів вітчизняної облікової політики виявив ряд суб'єктивних чинників, що можуть впливати на формування безпосередньо сум амортизаційних відрахувань, а також інших економічних показників.

Вже у самому визначенні основних засобів закладено принаймні два дискусійні положення, що можуть, в залежності від їх суб'єктивного трактування підприємствами, впливати на подальший розвиток їх амортизаційної політики. Однією з умов віднесення об'єкту до основних засобів є очікуваний термін їх корисної експлуатації, який повинен перевищувати один рік або операційний цикл, якщо він відрізняється від року; іншою – вартісне розмежування об'єктів основних засобів і малоцінних необоротних матеріальних активів. Обидва ці показники є результатом прийняття управлінських рішень на підприємстві, наслідки яких можуть виражатися в різних варіантах амортизаційної політики.

Отже, першим суб'єктивним кроком для зарахування об'єкту до складу основних засобів є визначення в цілому його належності до необоротних або оборотних активів. Цей етап є

досить важливим, оскільки буде визначати в подальшому взагалі необхідність розробки амортизаційної політики.

Наступний крок полягає в розмежуванні необоротних активів на власне основні засоби та малоцінні необоротні матеріальні активи. Результативне рішення на цій стадії впливатиме на механізм реалізації бухгалтерської концепції амортизаційної політики, що впроваджується через можливість використання підприємствами різних методів нарахування амортизації. Так, зарахувавши актив до складу основних засобів, підприємство має право нараховувати амортизацію за одним з п'яти методів: прямолінійним, виробничим, кумулятивним, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості. Якщо ж майно було визнано малоцінним необоротним матеріальним активом, крім вище зазначених методів суб'єкт господарювання може скористатися спрощеним механізмом нарахування амортизації: 50 % вартості відноситься на витрати у першому місяці експлуатації об'єкту, а інші 50 % – в останньому місяці або 100 % вартості амортизується відразу при вводі майна в дію. Цей елемент обліково-амортизаційної політики дозволяє суттєво впливати на значення таких показників як, наприклад, сума нарахованого зносу, амортизаційний фонд, витрати, залишкова вартість основних засобів та майна в цілому, фінансовий результат підприємства.

Практика свідчить, що основними методами, які використовуються в сільському господарстві є прямолінійний та виробничий, а вартісна межа встановлюється в розмірі 1000 грн. аналогічно до податкового законодавства.

Децо відрізняється від бухгалтерської концепції податкова складова амортизаційної політики, націлена на визначення темпів фінансового відшкодування основних засобів за рахунок зменшення оподаткованого прибутку на суму амортизаційних відрахувань та отримання податкової знижки. За фіскальною концепцією норми амортизації чітко визначені законодавством щодо чотирьох груп основних фондів, які, варто відмітити, не співпадають з групами у бухгалтерському обліку. Серед останніх ліберальних змін податкового законодавства є впровадження так званих прискореної та бонусної амортизації. На жаль, останні мають досить обмежену сферу застосування лише щодо об'єктів космічної діяльності, літакобудування, технологічних парків. Водночас, такий пріоритетний вид економічної діяльності як сільське господарство, лишається поза увагою податкового інвестиційно-інноваційного регулювання.

Незважаючи на більш жорстку регламентацію фіскальної амортизаційної політики, підприємства все ж наділені певними регулюючими функціями, а саме щодо встановлення норм відшкодування, які не перевищують законодавчих меж, а також можливості щорічної індексації балансової вартості груп основних фондів на коефіцієнт індексації, який враховує річний індекс інфляції, зменшений на 10 відсоткових пунктів [16].

Варто відмітити, що законодавством не заперечується можливість використання податкового механізму нарахування амортизації в бухгалтерському обліку, однак при цьому виникають ризики, пов'язані з тим, що фіскальна амортизація не враховує економічного змісту основних засобів та їх зносу. "Подвійний облік ведення амортизаційної політики на підприємствах не дає змоги однозначно оцінити стан основних фондів. Як свідчать статистичні дані, економічна амортизація більша за податкову, тому підприємства змушені значну частину економічної амортизації спрямовувати на сплату податку на прибуток, що, у свою чергу, знижує відтворювальні можливості амортизаційного фонду" [14].

Однак, все ж таки, головним важелем в регулюванні швидкості обороту основних засобів, інтенсифікації процесу їх відтворення є норми амортизаційних відрахувань, що визначає їх особливе місце в системі моніторингу. В кожний період розвитку економіки рівень норм амортизації не може бути однаковий. За допомогою моніторингу можливо відслідковувати, щоб встановлені

норми враховували ступінь завантаження основних засобів, їх змінність, відповідали технічному рівню майнових об'єктів і характеру їх використання.

Історія переконливо свідчить про неодноразові трансформації нормування амортизаційних відрахувань. Вперше після революції та громадянської війни, за часів яких процес відтворення основних засобів був перерваний, а амортизаційний фонд зник, практика нарахування амортизації у Радянській Україні була відновлена 1923 р. В той час норми амортизації диференціювалися за трьома групами основних засобів. Вже 1930 р. було розроблено нові амортизаційні норми, побудовані на основі більш розширеної класифікації основних засобів, в яких були враховані змінність та завантаження обладнання. Поряд з ними функціонували середньогалузеві норми. В 1938 р. із загальної норми амортизації, була виділена частка, що направлялася на капітальний ремонт. Однак, найважливішим етапом амортизаційної політики була розробка та введення нових норм амортизації в 1963 р., які мали такі основні особливості: встановлення єдиних норм для всього народного господарства та відміна середньогалузевих норм; більш широка диференціація норм за видами, групами і об'єктами; більш повне врахування морального зносу; зростання норм амортизації (середня норма збільшилась до 24 %); в долю капітального ремонту були включені затрати на середні ремонти та модернізацію засобів праці. Таким чином, норми 1963 р. значно

прискорили оборот основних засобів, збільшили реноваційну частину амортизаційного фонду, обмежили масштаби капітального ремонту, оптимізували весь відтворувальний процес основних засобів. З 1991 р. введені в дію нові норми, головною особливістю яких являється ліквідація долі амортизації, що направляється на капітальний ремонт, збільшення норм на реновацію, значна їх уніфікація.

В сучасних умовах політика у сфері нормування амортизаційних відрахувань фактично не регулюється державою, а є прерогативою амортизаційної політики кожного окремого підприємства. Найбільший вплив на норму амортизації має термін корисного використання основних засобів, який встановлюється суб'єктом господарювання самостійно. Визначення такого строку повинно базуватися на чіткому розумінні відмінностей між терміном корисного використання (протягом якого підприємству вигідно експлуатувати основні засоби, тобто воно отримує дохід) та терміном експлуатації (ресурс часу роботи основних засобів до повного їх фізичного зносу).

На нашу думку, така ліберальність є інструментом регулювання норм, а відповідно, і розмірів амортизаційних відрахувань та сприяє активізації інноваційно-інвестиційної політики підприємства. Між тим, як показує моніторинг, на сільськогосподарських підприємствах відсутній економічно обґрунтований підхід до формування норм амортизаційних відрахувань (табл. 1).

Таблиця 1. Моніторинг норм амортизації основних засобів підприємств сільського і лісового господарства та пов'язаних з ними послуг

Регіони (області)	Роки, %				Зміна за 2005-2008 роки (+/-)	Середня норма амортизації, %	Термін оновлення (роки)
	2005	2006	2007	2008			
Автономна Республіка Крим	6,1	4,1	4,4	4,6	-1,5	4,8	20,8
Вінницька	8,4	5,2	5,9	7,8	-0,6	6,8	14,7
Волинська	6,3	4,0	3,9	5,4	-0,9	4,9	20,4
Дніпропетровська	10,8	5,6	4,8	6,1	-4,7	6,8	14,7
Донецька	16,6	7,6	8,7	9,3	-7,3	10,6	9,5
Житомирська	7,4	3,5	3,2	4,6	-2,8	4,7	21,4
Закарпатська	19,1	14,1	8,8	6,3	-12,8	12,1	8,3
Запорізька	8,5	4,8	5,2	5,8	-2,7	6,1	16,5
Івано-Франківська	6,4	5,8	4,7	6,2	-0,2	5,8	17,3
Київська	8,9	5,8	6,1	5,3	-3,6	6,5	15,3
Кіровоградська	10,0	5,2	5,6	6,2	-3,8	6,8	14,8
Луганська	8,5	4,8	4,7	6,2	-2,3	6,1	16,5
Львівська	7,7	4,7	5,6	7,7	0,0	6,4	15,6
Миколаївська	6,6	4,2	3,9	6,0	-0,6	5,2	19,3
Одеська	8,9	5,1	5,9	5,3	-3,6	6,3	15,9
Полтавська	9,6	5,5	5,8	8,0	-1,6	7,2	13,8
Рівненська	6,9	4,1	3,7	6,0	-0,9	5,2	19,3
Сумська	9,7	4,8	5,3	6,6	-3,1	6,6	15,2
Тернопільська	7,6	5,8	8,5	7,5	-0,1	7,4	13,6
Харківська	12,4	4,6	5,4	6,4	-6,0	7,2	13,9
Херсонська	5,7	3,8	4,0	5,7	0,0	4,8	20,8
Хмельницька	8,9	4,5	4,8	6,2	-2,7	6,1	16,4
Черкаська	10,1	6,2	6,7	6,9	-3,2	7,5	13,4
Чернівецька	5,9	4,2	3,9	6,3	0,4	5,1	19,7
Чернігівська	5,7	3,3	3,2	4,5	-1,2	4,2	24,0
м. Київ	6,9	4,8	6,8	6,3	-0,6	6,2	16,1
м. Севастополь	3,0	3,2	3,6	4,3	1,3	3,5	28,4
Україна	8,7	5,0	5,3	6,2	-2,5	6,3	15,9

*Розраховано за даними: [8; 9; 10]

Як видно з табл. 1, в 2008 р. норми амортизації зменшилися в порівнянні з 2005 р. як в цілому по Україні, так і за всіма регіонами, що свідчить про зниження формування ресурсів на оновлення основних засобів. Середній рівень норми амортизації за досліджуваний період досить низький та становить лише 6,3 %, а амплітуда міжрегіональних розбіжностей становить від 4,2 % у Чернігівській області до 12,1 в Закарпатській. Найбільше можливостей протягом чотирьох останніх років для реалізації інноваційно-інвестиційної політики мали Донецька (10,6 %) та Закарпатська області (12,1 %), а найменше – АРК Крим, Волинська, Житомирська, Херсонська та Чернігівська області, в яких норми амортизації не перевищують 5 %. За таких умов термін оновлення основних засобів в цілому по Україні становить майже 16 років. Для активізації політики відтворення майнового потенціалу сільськогосподарські підприємства повинні переглянути нормування амортизаційних відрахувань.

Ще однією проблемою вітчизняної амортизаційної політики є деформація призначення амортизаційного фонду: з фонду відтворення він перетворився здебільшого у фонд обслуговування поточної діяльності (переважно як джерело фінансування обігових коштів). Фахівці це пов'язують, передусім, із низьким рівнем платіжної дисципліни, що призводить до акумулювання амортизаційних відрахувань у дебіторській заборгованості. Тому лише 60 % амортизаційних відрахувань використовується за своїм призначенням [1].

Отримувати достовірну інформацію про наявність джерел фінансування необоротних активів для забезпечення безперервного процесу відтворення, контролю та недопущення диспропорцій у використанні ресурсів амортизаційного фонду може забезпечити моніторинг. Наразі існують різні підходи до побудови контролю за амортизаційними відрахуваннями. За одним з них пропонується акумулювати частину виручки від

реалізації продукції в сумі номінальної величини амортизаційних відрахувань на окремому рахунку. Однак, на нашу думку, реалізація цього підходу є досить жорсткою та не відповідає ринковим умовам.

Контролюючу роль виконувала двоканальна система обліку нарахування амортизації та зносу основних засобів, яка існувала в плановій економіці. Її недоліком було лише те, що амортизаційний фонд формувалася в сумі всієї нарахованої амортизації (на повне відновлення), а не лише тієї частини, яка ввійшла в собівартість реалізованої продукції та відтворена у виручці.

Спроба побудови інформаційної бази моніторингу амортизаційного фонду була покладена шляхом введення в план рахунків бухгалтерського обліку позабалансового рахунку 09 "Амортизаційні відрахування", а також доповнення "Приміток до річної фінансової звітності" за ф. 5 додатковим розділом. Між тим, на практиці лише 40 відсотків сільськогосподарських підприємств здійснюють контроль за використанням амортизаційних коштів, а 17 відсотків відстежують рух коштів шляхом формування амортизаційного фонду. Основна причина цього полягає у відсутності офіційного порядку контролю за його формуванням та використанням.

На нашу думку, вирішення питання акумулювання вільних коштів для простого відтворення основних засобів можливе шляхом надання іншого змісту резервному фонду, який й би щорічно поповнювався за рахунок валового прибутку на річну суму амортизаційних відрахувань.

Висновки та перспективи подальших досліджень..

Амортизаційна політика сільськогосподарських підприємств побудована, з однієї сторони, на великій кількості умовних економічних розрахунків, а з іншої – на примусі до використання податкової системи нарахування амортизаційних коштів лише за єдиним, обов'язковим, методом зменшеного залишку вартості основних засобів та на вільному використанні створених ресурсів.

Державна амортизаційна політика в сільському господарстві, в ідеалі, має завдання подолати існуючий дисбаланс бюджетних інтересів та інвестиційних потреб підприємств. Звичайно, відновлюючи амортизацію як надійне джерело інвестицій, необхідно передбачити її регулювання, обмежуючи використання створених ресурсів на поточні потреби підприємства і доходи персоналу.

Світові тенденції розвитку амортизаційних систем спрямовані на значну їх лібералізацію, суттєве скорочення кількості амортизаційних норм, встановлення їх на укрупнені групи об'єктів основних засобів та надання права підприємствам самостійно встановлювати амортизаційні періоди в нормативно закріплених межах [23]. У більшості країн світу внутрішні інвестиції підприємств виключаються із сум оподатковуваних доходів [19]. Водночас, власна амортизаційна політика підприємств в Україні фактично унеможливує вплив на збільшення інвестиційних ресурсів для відтворення основних засобів.

Проведений моніторинг та результати викладених вище аналітичних і емпіричних досліджень свідчать, що сільськогосподарські підприємства досі не мають сталих мотивацій до формування науково обґрунтованих стратегій і тактики раціональної побудови амортизаційної політики.

З метою забезпечення високих темпів економічного зростання на основі структурної перебудови та модернізації необхідне не примусове збільшення або зменшення амортизаційних відрахувань, а максимальна лібералізація амортизаційної політики.

Одним із напрямків побудови такого механізму є відмова від амортизаційних норм, а встановлення меж амортизаційних періодів для повного відтворення меж амортизаційних періодів для повного відтворення основних засобів. На сьогодні цей термін може бути 5 років, тобто щорічно сільськогосподарське підприємство повинно створювати резерв ресурсів на оновлення 20 % вартості основних засобів при цільовому використанні. Лише на такій базі можливе створення високо привабливого інвестиційного клімату та забезпечення стійкого збільшення технологічного рівня аграрного виробництва.

Подальші наукові дослідження щодо моніторингу амортизаційної політики пов'язані з розробкою системи показників для комплексної оцінки її ефективності на рівні підприємства і держави.

Список використаної літератури

1. Амортизация и оптимальные сроки службы техники: монография / С.Н. Козьменко, Т.А. Васильева, С.П. Ярошенко и др. – Сумы: Деловые перспективы, 2005. – С. 223.
2. *Галасюк В.В.* Практичні питання переоцінки основних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.galasyuk.com
3. *Грінко А.* Амортизаційна політика підприємства / А. Грінко // Регіональні перспективи. – 2003. – № 4–5. – С. 177–179.
4. *Житний П.* Концепція формування амортизаційної політики в умовах ринкової економіки / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 3. – С. 13–17.
5. *Кутер М.И.* Амортизационная политика – элемент учетной политики организации в обеспечении финансовой стратегии собственника / М.И. Кутер, Д.В. Луговой, Р.И. Мамедов // Экономический анализ: теория и практика. – 2009. – № 29 (158). – С. 17–23.
6. Методические указания по бухгалтерскому учету основных средств [Електронний ресурс]: приказ Минфина РФ от 13.10.2003 г. № 91н. – Режим доступу: <http://jurist.nm.ru>
7. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 30.09.03 р. № 561. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Основні засоби України у 2005 році: статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2006. – С. 369.
9. Основні засоби України у 2007 році: статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2008. – С. 302.
10. Основні засоби України у 2008 році: статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2009. – С. 207.
11. Положение по бухгалтерскому учету "Учет основных средств" 6/01 [Електронний ресурс]: приказ Минфина РФ от 30.03.2001 г. № 26 н. – Режим доступу: <http://jurist.nm.ru>
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / Кіндзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. та ін.; за ред. Ю.В. Кіндзерського – К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2009. – С. 928.
15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: закон України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Про оподаткування прибутку підприємств [Електронний ресурс]: закон України від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. *Соколов М.М.* Изменения в амортизационной политике как особая форма налогового воздействия на развитие экономики / М.И. Соколов // Все о налогах. – 2008. – № 3. – С. 23–29.
18. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – С. 687.
19. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3–х т. / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, В.П. Семиноженка та чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. / Т.2. Інноваційно-технологічний розвиток економіки. – К.: Фенікс, 2007. – С. 564.
20. *Сысоев А.В.* Амортизационная политика как фактор инвестиционного развития экономики / А.В. Сысоев // Проблемы прогнозирования, 2006. – № 1. – С. 61–70.
21. *Хомин П.Я.* Амортизация: економічний зміст та методика відображення / П.Я. Хомин, І.М. Пиріг // Фінанси України. – 2007. – № 6 – С. 22–30.
22. *Чумаченко М.* Амортизаційні відрахування – суттєве джерело фінансування інвестицій підприємства / М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 8. – С. 6–8.
23. *Чумаченко Н.Г.* Инвестиционная политика в Украине / Н.Г. Чумаченко, Л.Г. Червова, А.В. Пешко // Инвестиционная // Экономика промышленности. – 2002. – № 3. – С. 8–20.

МОРОЗ Олія Юзефівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку Житомирського національного агрокологічного університету

Наукові інтереси:

- побудова системи моніторингу стану та розвитку сільськогосподарських підприємств;
- формування та використання потенціалу підприємств аграрного сектору